

Міністерство освіти і науки України
Кафедра політичних наук і права
Рада молодих вчених Університету Ушинського
Наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів і
молодих вчених

VI Всеукраїнська науково-практична конференція
студентів та
молодих вчених
«СУЧАСНІ ВИКЛИКИ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО
РОЗВИТКУ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ТА СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНІ ВИМІРИ»
22 травня 2026 року

м. Одеса

УДК: 32+316]-043.86:3.073(477)

C91

Рекомендовано до друку рішенням

Вченої ради ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 15 від 26 червня 2026 року)

Рецензенти:

Коч С. В., доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Гедікова Н. П., доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

C91 «Сучасні виклики соціально-політичного розвитку: політико-правові та соціально-економічні виміри» [Електронний ресурс] : матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (м. Одеса, 22 травня 2026 р.) / за заг. ред. д. політ. н. С. М. Наумкіної, к. політ. н. С. А. Дмитрашко, к. пол. н. І. І. Пронози. Одеса : ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2026. 266 с.

22 травня 2026 року у ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» проведено VI Всеукраїнську науково-практичну конференцію студентів та молодих вчених, в якій взяли участь представники закладів вищої освіти України, студенти, магістри, аспіранти та докторанти, представники дипломатичної служби України. До збірника увійшли тези доповідей з актуальних питань політичного процесу України та світу, міжнародних відносин та дипломатії. Видання адресоване науковим та науково-педагогічним працівникам закладів вищої освіти, студентам, магістрам, аспірантам, докторантам та всім, хто цікавиться питаннями політичної науки, дипломатії, права та філософії.

© автори тез

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2026

Дерік Ангеліна	ЧИ ІСНУЮТЬ МЕЖІ ЛЮДСЬКИХ ЗНАНЬ?	217
Атаманюк Зоя		
Івахненко Аанстасія	СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІР МІГРАЦІЇ УКРАЇНЦІВ ДО ІРЛАНДІЇ	220
Ієремія Василь	МАРКЕТИНГОВІ ІНСТРУМЕНТИ В РОБОТІ ДЕПУТАТА МІСЦЕВОЇ РАДИ З ВИБОРЦЯМИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ДОВІРИ ДО НЬОГО: ДОСВІД МІСТА ОДЕСИ	225
Карастан Сергій	ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ: МЕХАНІЗМИ, АКТОРИ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ ВИМІРИ	229
Козар Анна	МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ КАНАДИ	233
Левко Артур	ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПІДХОДІВ РФ ДО ВЕРБУВАННЯ ПОЛІТИКІВ У ФРН ТА ФРАНЦІЇ	238
Наумова Марія	СПЕЦИФІКА ЦИВІЛІЗАЦІЙ СХОДУ І	242
Атаманюк Зоя	ЗАХОДУ	
Начев Микола	НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕДІА В	245
Атаманюк Зоя	ПРОЦЕСІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ	
Стасій Наталя	МОВА ЯК ІНСТРУМЕНТ КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ДЕМОКРАТІЇ	249
Цуркан Дар'я	СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТА УПРАВЛІНСЬКІ ВИКЛИКИ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ В КРАЇНАХ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	255
Юрченко Єлизавета	ЛІТЕРАТУРА ЯК ЗАСІБ УТВЕРДЖЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ІДЕЙ	260

ЛІТЕРАТУРА ЯК ЗАСІБ УТВЕРДЖЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ІДЕЙ

Юрченко Єлизавета Володимирівна

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

ОПП «Філологія (перша-англійська, друга-німецька)»

факультет іноземних мов, медіа та психології,

Міжнародний університет, м. Одеса

Науковий керівник:

Петінова Оксана Борисівна,

д. філос. н., професор, професор кафедри романо-германської філології та

методики викладання іноземних мов,

Міжнародний університет, м. Одеса

Дана тема може вважатися актуальною, оскільки література та демократія ще з давніх часів, коли тільки зароджувалася демократія та демократичні ідеї, були тісно пов'язаними між собою. Багато поетів, письменників та політичних діячів через літературу розповсюджували демократичні ідеї, за що нерідко були жорстоко покарані прихильниками інших поглядів. Літературні твори ставали засобом боротьби за свободу слова, рівність і права людини. На жаль, незважаючи на те, що ми живемо в сучасному світі, досі існують ті, хто виступає проти демократії і жорстко придушує голоси молодих авторів, які через свою літературу намагаються донести свою точку зору. Саме тому вивчення ролі літератури у формуванні демократичних ідей є важливим і сьогодні.

Мета роботи – дослідити, як література використовувалася для поширення демократичних ідей та які письменники досягли значних успіхів у цьому напрямку.

Література є невід'ємною частиною розповсюдження демократичних ідей. Ще з давніх часів саме через літературні твори поети та освічені люди поширювали ідеї свободи, рівності та справедливості. Через літературні твори, ще в Давній Греції – місці зародження демократії – автори давали змогу людям

усвідомити власні права та можливості. Давньогрецькі драматурги порушували питання справедливості, влади та відповідальності громадян перед суспільством. Як зазначається у словникових джерелах, література і демократія мають тісний зв'язок, оскільки література виступає засобом формування громадянської свідомості та поширення демократичних ідей [2]. Це означає, що художні твори допомагають людям краще розуміти суспільні процеси та брати участь у житті держави. У більш пізні періоди люди, яких не влаштовували демократичні ідеї, всіма силами намагалися «перекрити дихання» вільним поетам і письменникам. Їх переслідували, забороняли їхні твори або змушували мовчати. Проте саме завдяки літературі демократичні ідеї поширювалися серед населення, формуючи нові цінності.

Як зазначається в одному з джерел, художня література формує культурні цінності суспільства та впливає на моральний розвиток особистості, адже вона «сприяє розвитку співчуття, відповідальності та розуміння інших людей» [1]. Саме ці якості лежать в основі демократичного суспільства. У сучасних дослідженнях підкреслюється, що читання літератури сприяє розвитку емпатії та здатності розуміти інших людей. Наприклад, дослідники наголошують, що література допомагає людині бачити світ очима інших людей, що є необхідною умовою розвитку демократії [8]. Через історії героїв читачі навчаються співпереживати та приймати відповідальні рішення.

Зарубіжна література містить багато прикладів письменників, які використовували свої твори для підтримки демократичних ідей. У наукових дослідженнях зазначається, що романи та інші літературні твори можуть формувати уявлення про свободу, рівність та громадянські права, що сприяє зміцненню демократичного суспільства [4]. Крім того, література може виступати формою опору політичному тиску. Як зазначається у сучасних публікаціях, література здатна бути формою спротиву авторитарним режимам і допомагати людям висловлювати свою позицію [10]. У таких умовах письменники стають голосом суспільства і відстоюють право людини на свободу слова.

У XX столітті роль літератури як засобу боротьби за свободу стала особливо помітною. У багатьох країнах письменники виступали проти диктатури та цензури. Їхні твори поширювалися навіть у підпільних умовах, що дозволяло зберігати демократичні ідеї серед населення. Як підкреслюють дослідники, читання художніх творів сприяє формуванню критичного мислення та громадянської активності, що є важливим для функціонування демократичного суспільства [6].

В Україні ситуація була не кращою. У різні історичні періоди українські письменники також зазнавали переслідувань за свої переконання. Особливо це проявилось у XX столітті, коли багато літераторів були репресовані радянською владою. Згадаємо долю таких українських письменників, як Микола Хвильовий, Валер'ян Підмогильний, Микола Куліш, які через свої твори намагалися достукатися до людей і відстояти право на свободу слова. Багатьох письменників було заарештовано, заслано до Сибіру або розстріляно. Ті, кому вдалося вижити, часто були змушені мовчати або писати твори відповідно до вимог влади. Навіть проста заборона на друк творів ставала серйозним покаранням для письменника, адже позбавляла його можливості донести свої думки до людей. Українська література відіграла значну роль у формуванні національної свідомості та демократичних ідей. У літературознавчих джерелах зазначається, що література допомагає формувати громадянські цінності та сприяє розвитку демократичної культури, оскільки вона передає суспільству моральні та культурні ідеали [5].

У сучасному світі роль літератури залишається важливою. Навіть сьогодні вона використовується для висловлення протесту проти несправедливості та порушення прав людини. Як зазначає дослідниця Лора Бігер, література створює простір для осмислення суспільних процесів і формує почуття належності до демократичної спільноти [3].

Таким чином, література продовжує виконувати важливу функцію – допомагати людям усвідомлювати свої права, розвивати критичне мислення та брати активну участь у житті суспільства. Отже, можна зробити висновок, що, незважаючи на те, що на перший погляд творча література і серйозна політика

можуть здаватися далекими одна від одної, насправді вони тісно пов'язані між собою. Література в усі часи була важливим засобом поширення демократичних ідей, формування громадянської свідомості та боротьби за свободу слова.

Через художні твори письменники та поети доносили до людей ідеї рівності, справедливості та права людини на власну думку. Саме література допомагала суспільству усвідомлювати важливість свободи, критично оцінювати дії влади та відстоювати власні права. Особливо важливу роль література відігравала у періоди політичного тиску та цензури. Навіть тоді письменники продовжували боротися за право людей на правду і свободу, часто жертвуючи власним життям або свободою. Українська та зарубіжна література містять багато прикладів того, як слово ставало засобом боротьби проти тиранії та несправедливості.

Таким чином, література була і залишається голосом народу, який неможливо повністю заглушити. Вона продовжує впливати на світогляд людей, формувати демократичні цінності та сприяти розвитку суспільства. Саме тому роль літератури у становленні та підтримці демократії є надзвичайно важливою як у минулому, так і сьогодні.

Список використаних джерел:

1. Як художня література формує культурні цінності: стаття. 2024.
URL: <https://www.brd24.com/article/yak-khudozhnya-literatura-formuye-kulturni-cinnosti.html> (дата звернення: 08.04.2026).
2. OnlyArt.org.ua. Демократія і література: онлайн-словник термінів.
URL: <https://onlyart.org.ua/dictionary-literary-terms/demokratiya-i-literatura/> (дата звернення: 08.04.2026).
3. UkrLit.net. [Літературний термін «...»]: словникова стаття. URL: <https://ukrlit.net/info/dict/ce4ew.html> (дата звернення: 08.04.2026).
4. Reading for Democracy. Неповний електронний документ. URL: <https://share.google/l5gc5pGa0DT9NbNCo> (дата звернення: 08.04.2026).
5. Bieger, L. *Belonging and Narrative: A Theory of the American Novel*. Bielefeld: Transcript, 2018. 186 p.

6. Murdoch, I. У перекладі Попова, М. Iris Murdoch on Storytelling and Why Art Is Essential to Democracy. *DailyGood.org*. 2020. URL: <https://www.dailygood.org/story/2547/iris-murdoch-on-storytelling-and-why-art-is-essential-to-democracy-maria-popova/?lang=uk> (дата звернення: 08.04.2026).
7. Fraser, G. Freedom by the Book: Novels and the Future of Liberal Democracy. *American Literary History*, 2023. Vol. 35, № 1, pp. 491–498. DOI: 10.1093/alh/ajac246.
8. Gefen, A. Literature and Democracy. *Esprit*, 2021. № 7, pp. 47–56. DOI: 10.3917/espri.2107.0047.
9. Chandra, R. Can Literature Help Save Democracy? Greater Good Magazine (Berkeley), 23 Jan 2026. URL: https://greatergood.berkeley.edu/article/item/can_literature_help_save_democracy (дата звернення: 08.04.2026).
10. Clark, A. Literature can be a form of resistance: Lea Ypi talks to Elif Shafak about writing in the age of demagogues. *The Guardian*, 30 Aug 2025. URL: <https://www.theguardian.com/books/2025/aug/30/literature-can-be-a-form-of-resistance-lea-ypi-talks-to-elif-shafak-about-writing-in-the-age-of-demagogues> (дата звернення: 08.04.2026).

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАФЕДРА ПОЛІТИЧНИХ НАУК І ПРАВА
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ УНІВЕРСИТЕТУ
УШИНСЬКОГО
НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО СТУДЕНТІВ,
АСПІРАНТІВ, ДОКТОРАНТІВ І МОЛОДИХ
ВЧЕНИХ**

**VI Всеукраїнська науково-практична конференція студентів та
молодих вчених
«СУЧАСНІ ВИКЛИКИ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ:
ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ВИМІРИ»**

м. Одеса, 22 травня 2026 року

**Матеріали друкуються в авторській редакції.
Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр, прізвищ
тощо несуть автори.**